

บทที่ 6

อัตราแลกเปลี่ยนและบัญชีเดินสะพัด

การเปลี่ยนแปลงระดับราคาสินค้าอาจจะอยู่ในรูปแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการจัดการทางสถาบันของตลาดเงินตราต่างประเทศ ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี การปรับตัวทางด้านราคากระทำโดยผ่านการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (ตัวอย่างเช่นระบบมาตรฐานทองคำ) การปรับตัวทางด้านราคากระทำโดยผ่านการเปลี่ยนแปลงระดับราคา นั่นคือภาวะเงินเฟ้อและเงินฝืด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกลไกการปรับตัวทางด้านราคาของ David Hume

การพิจารณาในบทนี้จะเริ่มจากการศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อระดับราคาสินค้าภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ผลของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงินรวมทั้งอัตราการค้า และขยายการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับดุลยภาพของอัตราแลกเปลี่ยนและการเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของอัตราแลกเปลี่ยน เมื่อระดับราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อการใช้จ่าย (absorption approach)

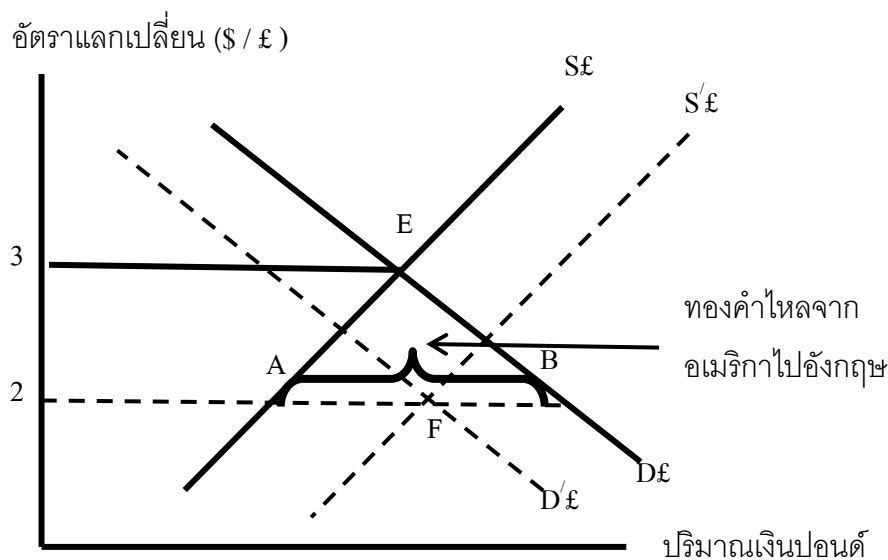
1. กลไกทางด้านราคา (price – specie flow) เป็นกลไกการปรับตัวโดยอัตโนมัติของอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ ซึ่งทำให้ดุลการชำระเงินสมดุล แนวความคิดนี้ได้มาจากนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ David Hume ในปี ค.ศ. 1912 การอธิบายของ Hume คือการไหลของทองคำมีแนวโน้มทำให้ระดับราคาเปลี่ยนแปลง ซึ่งในที่สุดจะทำให้ดุลการชำระเงินสมดุล การอธิบายของท่านได้อาศัยทฤษฎีปริมาณ (quantity theory of money) ดังนี้

$$MV = PQ$$

M คือปริมาณเงิน V คืออัตราการหมุนเวียนของเงิน (จำนวนครั้งที่เงินตราภายในประเทศแต่ละหน่วยหมุนเวียนโดยเฉลี่ยตลอดเวลาหนึ่งปี) P คือดัชนีราคา และ Q คือปริมาณผลผลิต นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกเชื่อว่า V มีค่าค่อนข้างคงที่ในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ Q มีค่าคงที่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานเต็มที่ เมื่อประเทศมีดุลการชำระเงินขาดดุล ทองคำไหลออกจากประเทศ ปริมาณเงินจะลดลง เพราะปริมาณเงินของประเทศที่อยู่ภายใต้มาตรฐานทองคำจะประกอบด้วยทองคำหรือเงินกระดาษที่มีทองคำหนุนหลัง ฉะนั้น ปริมาณเงินของประเทศจึงขึ้นอยู่กับปริมาณทองคำ ปริมาณเงินที่ลดลงมีผลโดยตรงทำให้ระดับราคาสินค้าภายในประเทศลดลงในสัดส่วนเดียวกัน ตัวอย่างเช่นปริมาณเงินลดลง 10% ระดับราคาจะลดลง

10% เช่นกัน ทำให้ชาวต่างประเทศเห็นว่าสินค้าออกของตนมีราคาถูกลง การส่งออกก็เพิ่มขึ้น ทำให้ทองคำไหลเข้าประเทศที่มีดุลการชำระเงินขาดดุล จนทำให้ดุลการชำระเงินสมดุลได้ สำหรับประเทศที่มีดุลการชำระเงินเกินดุล เหตุการณ์จะเกิดขึ้นตรงกันข้ามคือ ทองคำจะไหลเข้าประเทศมาก ทำให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้น ระดับราคาสินค้าภายในประเทศจะสูงขึ้น ผู้ซื้อต่างประเทศจะเห็นว่าราคาสินค้าออกของตนแพงขึ้น ทำให้ผู้ซื้อต่างประเทศซื้อสินค้าน้อยลง ปริมาณสินค้าออกลดลง ทำให้ทองคำไหลเข้าประเทศน้อยลง ในที่สุดทำให้การเกินดุลลดลง จนกระทั่งดุลการชำระเงินสมดุล ข้อสังเกตการปรับดุลการชำระเงินโดยอัตโนมัติภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ของระบบมาตรฐานทองคำ ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงระดับราคาภายในประเทศ และความยืดหยุ่นต่อราคาของสินค้าออกและสินค้าเข้าของประเทศที่มีดุลการชำระเงินไม่สมดุล จะต้องมีความยืดหยุ่นมาก (elastic) เพราะปริมาณสินค้าออกและสินค้าเข้ามีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาอย่างมาก นอกจากนี้ เมื่อประเทศมีความไม่สมดุลชั่วคราว ระบบเศรษฐกิจมีแนวโน้มปรับเข้าสู่ระดับการจ้างงานเต็มที่โดยปราศจากภาวะเงินเฟ้อ เพราะระดับราคา ค่าจ้าง หรืออัตราดอกเบี้ยมีการปรับตัวอย่างทันที

ตัวอย่างการปรับตัวด้วยกลไกราคา สามารถอธิบายได้ด้วยรูปที่ 1 สมมติว่ามีประเทศอยู่ 2 ประเทศ ภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ คือ ประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษ อัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้นคือ $\$2 = \pounds 1$ ประเทศอเมริกามีดุลการชำระเงินขาดดุล

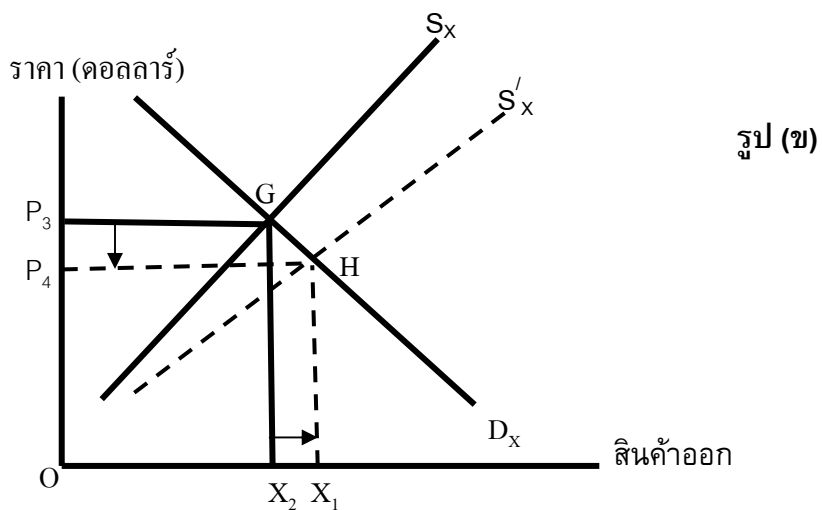
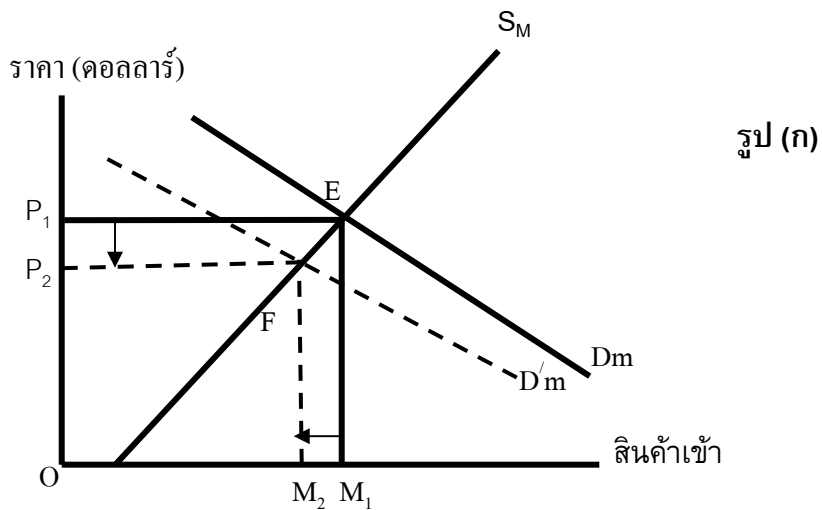
รูปที่ 1 : แสดงการทำงานของกลไกราคาภายใต้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่

จากรูปอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพของตลาดคือ $\$2 = \pounds 1$ แต่อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ในขณะนั้นคือ $\$2 = \pounds 1$ ซึ่งดุลการชำระเงินของประเทศอเมริกาขาดดุล เพราะ ณ อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ $\$2 = \pounds 1$ ความต้องการเงินปอนด์มากกว่าปริมาณเงินปอนด์ที่มีอยู่จำนวน AB แสดงว่ามีสินค้าเข้าส่วนเกิน (import surplus) ทำให้ทองคำไหลจากประเทศอเมริกาไปประเทศอังกฤษเป็นจำนวน AB ตามกติกา (rules of the game) ปริมาณเงินของประเทศอเมริกาจะลดลง ส่วนปริมาณเงินของประเทศอังกฤษจะเพิ่มขึ้น

ตามแนวความคิดของคลาสสิก อัตราค่าจ้างและราคาจะเคลื่อนไหวอย่างเสรี เมื่อปริมาณเงินในประเทศอเมริกาลดลง จะทำให้ระดับราคาและต้นทุนลดลงตามทฤษฎีปริมาณเงินในทำนองเดียวกัน ปริมาณเงินในประเทศอังกฤษเพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนและระดับราคาสินค้าในประเทศอังกฤษสูงขึ้น คนอังกฤษมีความต้องการสินค้าอเมริกามากขึ้น ทำให้สินค้าออกของอเมริกาเพิ่มขึ้น ฉะนั้น เส้นอุปทานของเงินปอนด์จะเคลื่อนลงมาทางขวามือกลายเป็นเส้น $S'_{\pounds}$ ขณะเดียวกันคนอเมริกันมีความต้องการสินค้าอังกฤษลดลง (เพราะราคาสินค้าในประเทศอังกฤษแพงขึ้น) ทำให้เส้นอุปสงค์เงินปอนด์เคลื่อนลงมาทางซ้ายมือเป็นเส้น $D'_{\pounds}$ ในกรณีนี้ทองคำจะหยุดไหลและตลาดเงินตราต่างประเทศจะมีดุลยภาพ ณ ระดับอัตราแลกเปลี่ยน $\$2 = \pounds 1$ ดุลยภาพของตลาดจะเกิดขึ้นที่จุด F

2. การลดค่าของเงินหรือการเสื่อมค่าของเงิน (devaluation or depreciation) เป็นการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนภายใต้ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ (gold exchange standard) การลดค่าของเงิน (devaluation) เป็นวิธีแก้ไขปัญหาค่าเงินไม่สมดุลของดุลการชำระเงินวิธีหนึ่งภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เรียกว่าระบบหมุดที่ปรับได้ (adjustable peg exchange standard) การลดค่าของเงิน (devaluation) เป็นวิธีแก้ไขปัญหาค่าเงินไม่สมดุลของดุลการชำระเงินวิธีหนึ่งภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เรียกว่าระบบหมุดที่ปรับได้ (adjustable peg exchange rate) ซึ่งเจ้าหน้าที่ทางการเงินเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนจากค่าเสมอภาคหนึ่งไปสู่ค่าเสมอภาคอีกค่าหนึ่ง สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนเสรีการเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนเรียกว่า depreciation ผลของการลดค่าของเงินหรือการเสื่อมค่าของเงินทั้ง 2 ระบบเหมือนกัน คือ การที่อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น ในที่นี้จึงอธิบายไปพร้อมกันและใช้คำว่าลดค่าของเงินเท่านั้น โดยเริ่มพิจารณาผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ และความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเข้าและสินค้าออกมีผลต่อดุลการค้าต่างกันเมื่อมีการลดค่าของเงิน ฉะนั้นบางครั้งเราเรียกวิธีนี้ว่า elasticity approach

2.1 ผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อสินค้าเข้าและสินค้าออกของไทย เส้นอุปทานของสินค้าออกของประเทศไทย สร้างขึ้นมาจากเส้นอุปสงค์สินค้าชนิดนั้นภายในประเทศ และเส้นอุปทานภายในประเทศ สินค้าที่เหลือจากการบริโภคภายในประเทศ (excess supply) ก็คือสินค้าออก ซึ่งได้เคยอธิบายมาแล้วในบทที่ 1 สำหรับเส้นอุปสงค์สินค้าเข้า ก็สร้างจากเส้นอุปสงค์สินค้า (สินค้าเข้า) ภายในประเทศ และเส้นอุปทานสินค้าภายในประเทศ สินค้าที่ไม่พอบริโภคภายในประเทศ (excess demand) ก็จะต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ เช่นเดียวกันเส้นอุปสงค์สินค้าเข้าเคยอธิบายมาแล้วในบทที่ 1

รูปที่ 2 : แสดงผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อสินค้าเข้าและสินค้าออก

เส้น D_m คือเส้นอุปสงค์ของคนไทยที่มีต่อสินค้าจากต่างประเทศ

เส้น S_m คือเส้นอุปทานของสินค้าเข้าจากต่างประเทศ ฉะนั้น จึงเป็นเส้นอุปทานสินค้าของต่างประเทศ

เส้น D_x คือเส้นอุปสงค์ของคนในต่างประเทศที่มีต่อสินค้าออกของไทย

เส้น S_x คือเส้นอุปทานของสินค้าออกของไทย

ดูสภาพในตลาดสินค้าเข้าก่อนมีการลดค่าของเงินบาทคือจุด E ดูการชำระหนี้เงินของประเทศไทยขาดดุล อัตราแลกเปลี่ยนขณะนั้นคือ 23 บาทต่อดอลลาร์ ต่อมา มีการลดค่าของเงินบาทเป็น 25 บาทต่อดอลลาร์ ทำให้คนไทยรู้สึกว่าราคาสินค้าเข้าสูงขึ้น เพราะต้องใช้เงินบาทมากขึ้นในการซื้อสินค้าต่างประเทศที่มีราคาเท่าเดิม (ราคาเงินตราต่างประเทศ) คนไทยจึงมีความต้องการสินค้าเข้าลดลง ทำให้เส้นอุปสงค์สินค้าเข้าเคลื่อนลงมาทางซ้ายมือเป็นเส้น D'_m แต่ลักษณะการเคลื่อนของเส้นอุปสงค์จะไม่ขนานกับเส้นเดิม เพราะการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเป็นสัดส่วน ดูสภาพของสินค้าเข้าใหม่คือจุด F ปริมาณสินค้าเข้าลดลงจาก M_1 เป็น M_2

ดูสภาพในตลาดสินค้าออกก่อนมีการลดค่าของเงินคือจุด G (ข้อสังเกตจุด G จะอยู่เหนือจุด E เพราะทั้งจุด G และ E เป็นราคาการค้าเสรี ซึ่งนักศึกษาได้พิจารณามาแล้วในเรื่องของการค้าระหว่างประเทศ) ณ ดูสภาพ G ดูการชำระหนี้เงินของประเทศไทยขาดดุล ขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนคือ 23 บาทต่อดอลลาร์ ต่อมา มีการลดค่าของเงินบาท ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเป็น 25 บาทต่อดอลลาร์ คนต่างประเทศจะรู้สึกว่าราคาสินค้าออกของไทยถูกลง ทำให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าออกได้มากขึ้น เส้นอุปทานของสินค้าออกเคลื่อนลงมาเป็นเส้น S'_x ดูสภาพใหม่คือ H ปริมาณสินค้าออกเพิ่มจาก X_1 เป็น X_2

ผลของการลดค่าของเงิน ทำให้ดุลการค้าดีขึ้น ซึ่งเราสามารถอธิบายผลต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1.1 ผลต่อปริมาณการค้า การลดค่าของเงินบาท ทำให้สินค้าเข้าของไทยลดลงจาก M_1 เป็น M_2 และทำให้สินค้าออกของไทยเพิ่มขึ้นจาก X_1 เป็น X_2

2.1.2 ผลต่อราคาต่างประเทศ การลดค่าของเงินบาท ทำให้ราคาสินค้าเข้าและสินค้าออกในรูปเงินตราต่างประเทศ (ดอลลาร์) ลดลง คือราคาสินค้าเข้าลดจาก P_1 เป็น P_2 และราคาสินค้าออกลดจาก P_3 เป็น P_4

2.1.3 ผลต่อราคาภายในประเทศ โดยทั่วไปการลดค่าของเงินจะมีผลทำให้ระดับราคาสินค้าภายในประเทศสูงขึ้นที่เราเรียกว่า inflationary effect ในรูป (ก) และรูป (ข) ไม่ได้แสดงราคาสินค้าในรูปเงินบาทโดยตรง แต่เราสามารถอธิบายได้ว่าราคาสินค้าภายในประเทศ

สูงขึ้น ตัวอย่างเช่นในรูป (ก) เส้นอุปสงค์มี slope ทอดลง และเมื่อลดค่าของเงินทำให้ปริมาณสินค้าเข้าลดลง แสดงว่าคนไทยต้องจ่ายค่าสินค้าสูงขึ้น (เคลื่อนขึ้นไปตามเส้นอุปสงค์สินค้าเข้า) สำหรับรูป (ข) เส้นอุปทานสินค้าออกมี slope ทอดขึ้น และเมื่อลดค่าของเงินบาท ทำให้ปริมาณสินค้าออกเพิ่มขึ้น แสดงว่าพ่อค้าไทยได้รับค่าสินค้าสูงขึ้น (เคลื่อนขึ้นไปตามเส้นอุปทานสินค้าออก)

2.1.4 ผลต่ออุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศ ตามรูป (ก) ณ ดุลยภาพ E ความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อจ่ายค่าสินค้าคือ $O P_1 E M_1$ เมื่อมีการลดค่าของเงินบาท ทำให้ดุลยภาพใหม่คือ F ความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อจ่ายค่าสินค้าเข้าคือ $O P_2 F M_2$ ซึ่งจะเห็นว่าพื้นที่ $O P_1 E M_1$ มากกว่าพื้นที่ $O P_2 F M_2$ แสดงว่าการลดค่าของเงินทำให้อุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศลดลง

2.1.5 ผลต่ออุปทานของเงินตราต่างประเทศ ตามรูป (ข) การลดค่าของเงินบาท ทำให้รายรับจากการส่งสินค้าออกในรูปของเงินตราต่างประเทศอาจจะเพิ่มขึ้น ลดลง หรือคงที่ (ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของชาวต่างประเทศ) เพราะการลดค่าของเงิน ทำให้ราคาสินค้าออกในรูปเงินตราต่างประเทศลดลง แต่ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น ถ้าราคาสินค้าออกลดลงในสัดส่วนน้อยกว่าปริมาณการส่งออกที่เพิ่มขึ้นรายรับจากการส่งออกก็จะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงข้ามคือราคาสินค้าลดลงมากกว่าปริมาณสินค้าที่เพิ่มขึ้น รายรับจากการส่งออกจะลดลง และถ้าราคาสินค้าลดลงในสัดส่วนเดียวกับปริมาณสินค้าที่เพิ่ม รายรับจากการส่งออกจะคงที่ ฉะนั้น รายรับจากการส่งออกจะเพิ่มขึ้นเมื่อเส้นอุปสงค์ของชาวต่างประเทศมีความยืดหยุ่นมาก (elastic) ถ้าเส้นอุปสงค์ของชาวต่างประเทศมีความยืดหยุ่นน้อย (inelastic) รายรับจากการส่งออกจะลดลง

2.1.6 ผลต่ออัตราการค้า การลดค่าของเงินทำให้ทั้งราคาสินค้าเข้าและสินค้าออกในรูปเงินตราต่างประเทศลดลง และทำให้ราคาสินค้าเข้าและสินค้าออกในรูปเงินตราภายในประเทศสูงขึ้น ฉะนั้น จึงบอกไม่ได้ว่าอัตราการค้าของประเทศไทยดีขึ้น เลวลง หรือคงที่ เพราะการเปรียบเทียบอัตราการค้าก่อนลดค่าของเงินบาท และหลังลดค่าของเงินบาท จะต้องเปรียบเทียบราคาสินค้าออกของไทยและราคาสินค้าเข้าของไทยก่อนและหลังลดค่าของเงินบาท (อัตราการค้า = P_x / P_m)

2.1.7 ผลต่อการบริโภคและการผลิตภายในประเทศ การลดค่าของเงินทำให้เกิดการคาดหวังว่าการบริโภคและการผลิตในประเทศไทยลดลง เพราะราคาสินค้าเข้าและสินค้าออกในประเทศไทยสูงขึ้นเมื่อคิดในรูปเงินบาท และราคาสินค้าเข้าและสินค้าออกในประเทศอเมริกาลดลงเมื่อคิดในรูปเงินดอลลาร์ ทำให้คาดว่า การผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิดในประเทศไทยเพิ่มขึ้น

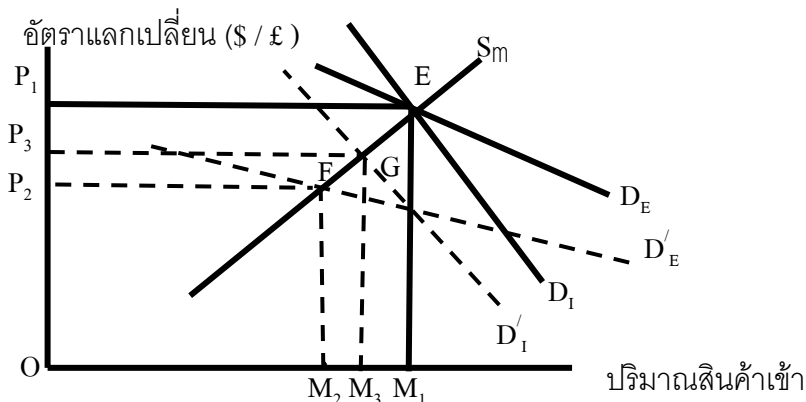
เพราะราคาสินค้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น และการผลิตในประเทศอเมริกาตกลง เพราะราคาสินค้าในอเมริกาตกลง

2.1.8 ผลต่อดุลการค้า เป็นผลที่สำคัญที่สุดของการลดค่าของเงิน ประเทศลดค่าของเงินเพราะดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินขาดดุล การลดค่าของเงินไม่จำเป็นเสมอไปที่จะทำให้ดุลการค้าดีขึ้น เพราะผลของการลดค่าของเงินต่อดุลการค้าไม่สามารถให้คำตอบได้ เราสามารถพิจารณาได้ว่าทำไมจึงให้คำตอบว่าการลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้นหรือไม่ เหตุผลคือการเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยน (ลดค่าของเงิน) ของเงินบาท ทำให้รายจ่ายสินค้าเข้าลดลงเมื่อคิดเป็นรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งทำให้ช่วยลดการขาดดุลการค้าให้น้อยลง อย่างไรก็ตาม เรายังไม่สามารถบอกได้ว่าดุลการค้าของไทยจะดีขึ้น เพราะเราต้องรู้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับรายรับจากการส่งออกของไทย ถ้ารายรับจากการส่งออกเพิ่มขึ้นเราก็สรุปได้ว่าดุลการค้าดีขึ้น แต่ถ้ารายรับจากการส่งออกของไทยลดลง เรายังสรุปไม่ได้ว่าดุลการค้าของไทยดีขึ้น ถ้าการลดลงของรายรับจากการส่งออกมากกว่าการลดรายจ่ายการสั่งซื้อสินค้าเข้า ดุลการค้าของไทยก็ยิ่งขาดดุลมากขึ้น

นักเศรษฐศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่าผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการค้า ขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออก หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าเงื่อนไขของ Marshall - Lerner

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและอุปสงค์สินค้าออกของต่างประเทศ การลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและอุปสงค์สินค้าออกของชาวต่างประเทศ

2.2.1 ถ้าอุปสงค์สินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นต่างกัน การลดค่าของเงินบาทจะทำให้รายจ่ายสินค้าเข้าลดลงต่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยรูปที่ 3

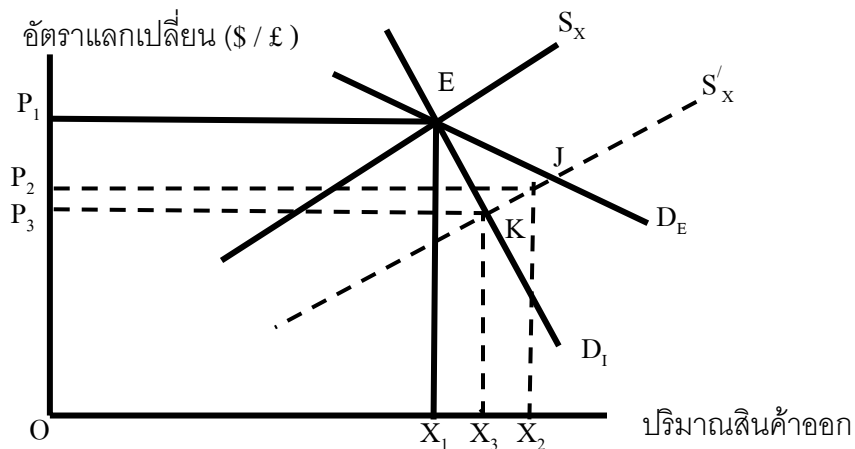
รูปที่ 3 : แสดงผลของการลดค่าของเงินเมื่ออุปสงค์สินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นต่างกัน

จากรูปเส้น D_E และ D_I แทนอุปสงค์สินค้าเข้าของไทยที่มีความยืดหยุ่นมาก (elastic) และความยืดหยุ่นน้อย (Inelastic) ตามลำดับ

เส้น S_m แทนอุปทานสินค้าเข้าในไทย ซึ่งคือสินค้าออกของต่างประเทศ

ดุลยภาพของตลาดสินค้าเข้าก่อนมีการลดค่าของเงินอยู่ที่ E ราคาสินค้าเข้าคือ OP_1 และปริมาณสินค้าเข้าคือ OM_1 เมื่อมีการลดค่าของเงินบาท ทำให้เส้นอุปสงค์เคลื่อนมาทางซ้ายมือเป็น D'_E และ D'_I ทำให้ดุลยภาพใหม่เกิดที่ F และ G ณ ระดับราคา OP_2 ปริมาณ OM_2 และราคา OP_3 ปริมาณ OM_3 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากรณีที่เส้นอุปสงค์มีความยืดหยุ่นมาก รายจ่ายค่าสินค้าเข้าจะลดลงมากกว่ากรณีที่อุปสงค์สินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นน้อย (พื้นที่ $OP_2 F M_2$ น้อยกว่าพื้นที่ $OP_3 G M_3$) ฉะนั้น ถ้าอุปสงค์สินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นมาก การลดค่าของเงินบาท จะทำให้รายจ่ายค่าสินค้าเข้าของคนไทยลดลงมาก ซึ่งจะช่วยให้ดุลการค้าดีขึ้น

2.2.2 ถ้าอุปสงค์สินค้าออกของชาวต่างประเทศมีความยืดหยุ่นต่างกันการลดค่าของเงินบาท จะทำให้รายรับจากการส่งออกต่างกัน ซึ่งพิจารณาได้จากรูปที่ 4

รูปที่ 4 : แสดงผลของการลดค่าของเงินเมื่ออุปสงค์สินค้าออกของชาวต่างประเทศมีความยืดหยุ่นต่างกัน

จากรูปเส้น D_E และ D_I แสดงอุปสงค์สินค้าออกของชาวต่างประเทศที่มีความยืดหยุ่นมากและน้อยตามลำดับ

เส้น S_x แสดงอุปทานสินค้าออกของไทย ซึ่งคือสินค้าเข้าของต่างประเทศ

ดุลยภาพก่อนมีการลดค่าของเงินบาทอยู่ที่ E ณ ระดับราคา OP_1 และปริมาณสินค้าออกจำนวน OX_1 เมื่อประเทศไทยลดค่าของเงินบาท ทำให้เส้น S_x ลดลงมาทางขวามือเป็น S'_x ตัดกับเส้น D_E และ D_I ณ จุด J และ K ตามลำดับ ทำให้รายรับจากการส่งออกเป็น $O P_2 J X_2$ และ

O P₃ K X₃ ตามลำดับ เมื่อเทียบรายรับจากการส่งออกกรณีที่อุปสงค์สินค้าออกมีความยืดหยุ่นมากและน้อย ปรากฏว่ากรณีที่อุปสงค์สินค้าออกมีความยืดหยุ่นมากรายรับจากการส่งออกมากกว่า และรายรับจากการส่งออก O P₂ J X₂ มากกว่า O P₁ E X₁ ด้วย เพราะราคาที่ลดลง P₁ P₂ น้อยกว่าปริมาณการส่งออกเพิ่มจาก O X₁ เป็น OX₂ (เส้น D_E เป็น elastic demand) ฉะนั้น การลดค่าของเงินบาทจะทำให้รายรับจากการส่งออกเพิ่มขึ้น ถ้าอุปสงค์สินค้าออกของชาวต่างประเทศมีความยืดหยุ่นมาก ซึ่งจะช่วยให้ดุลการค้าดีขึ้น

จากการวิเคราะห์ผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อสินค้าเข้าและสินค้าออกที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้สามารถสรุปเป็นตารางความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออกและดุลการค้าดังนี้

ตารางที่ 1 : แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออกและดุลการค้า¹

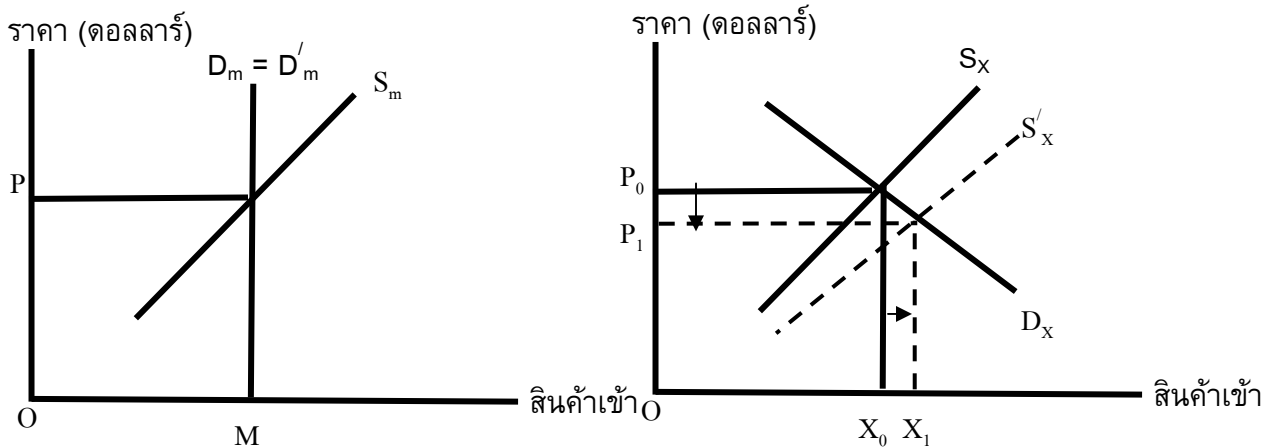
η _m ของประเทศ ก.	η _m ของประเทศ ข.	ผลบวกของ η _m	รายจ่ายค่าสินค้าเข้าของประเทศ ก.	รายรับจากการส่งออกของประเทศ ก.	ดุลการค้าของประเทศ ก.
η _m ≥ 1	η _m ≥ 1	> 1	ลด	เพิ่ม	ดีขึ้น
η _m > 1	0	> 1	ลด	ลด	ดีขึ้น เพราะรายจ่ายลดมากกว่ารายรับลด
0	η _m > 1	> 1	ไม่เปลี่ยนแปลง	เพิ่ม	ดีขึ้น
0 < η _m < 1	0 < η _m < 1	< 1	ลด	ลด	เลวลง เพราะรายจ่ายลดไม่พอชดเชยรายรับลด
0 < η _m < 1	0 < η _m < 1	> 1	ลด	ลด	ดีขึ้น เพราะรายจ่ายลดมากกว่ารายรับที่ลด
0 < η _m < 1	0 < η _m < 1	= 1	ลด	ลด	ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะรายจ่ายที่ลดชดเชยรายรับที่ลดพอดี

จากตารางที่ 1 ช่องแรกคือความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าของประเทศ ก ช่องที่ 2 คือความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าของประเทศ ข ซึ่งก็คืออุปสงค์ของประเทศ ข ที่มีต่อสินค้าออกของประเทศ ก ช่องที่ 3 คือผลบวกของความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออกของประเทศ ก

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการค้าขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออก (ช่องที่ 3 ในตารางที่ 3) โดยเงื่อนไขของ Marshall-Lerner

กล่าวว่าการลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้น ถ้า $|\eta_m + \eta_x| > 1$ โดย η_m คือความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าของประเทศ และ η_x คือความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าออกของประเทศ โดยชาวต่างประเทศ

ความหมายของคำว่าดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินดีขึ้นนั้น อาจหมายถึงการขาดดุลน้อยลงหรือมีการเกินดุล เงื่อนไขของ Marshall-Lerner ยังคงถูกต้อง แม้ว่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าหรือสินค้าออกของประเทศนั้นมีค่าน้อย แต่ผลรวมของความยืดหยุ่นทั้ง 2 นั้นยังคงมีค่ามากกว่าหนึ่ง ตัวอย่างเช่น $\eta_m = -0.8$ $\eta_x = -0.5$ $|\eta_m + \eta_x| > 1$ เพราะค่าความยืดหยุ่นตามเงื่อนไขนั้นใช้ค่าที่แท้จริงไม่คิดเครื่องหมาย หรือถ้า $\eta_m = -0$ การลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้นก็ต่อเมื่อ η_x มีค่ามากกว่า 1 ($\eta_x > 1$) ซึ่งเราสามารถพิจารณาได้จากรูปที่ 5

รูปที่ 5 : แสดงผลของการลดค่าของเงินกรณีที่อุปสงค์สินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นเท่ากับศูนย์ และอุปสงค์สินค้าออกมีความยืดหยุ่นมากกว่าหนึ่งทำให้ $|\eta_m + \eta_x| > 1$

ในรูปสินค้าเข้า การลดค่าของเงินบาท ทำให้คนไทยรู้สึกว่าราคาสินค้าแพงขึ้น จึงมีความต้องการสินค้าเข้าลดลง ทำให้เส้น D_m ลดลง แต่เนื่องจากเส้น D_m เป็นเส้นตั้งฉาก การลดค่าของเงินบาทจึงไม่ทำให้เส้น D_m เปลี่ยนแปลง ดังนั้นมูลค่าสินค้าเข้าไม่เปลี่ยนแปลง สำหรับทางด้านสินค้าออก การลดค่าของเงินบาทจะทำให้ผู้ซื้อต่างประเทศรู้สึกว่าราคาสินค้าออกของไทยถูกลง ทำให้ประเทศไทยสามารถขายสินค้าออกได้มากขึ้น ทำให้เส้น S_x เคลื่อนลงมาทางขวามือเป็น S'_x ทำให้ปริมาณสินค้าออกเพิ่มขึ้นจาก X_0 เป็น X_1 จะเห็นว่ามูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น เพราะเส้น D_x มีความยืดหยุ่นมากกว่าหนึ่ง ทำให้ราคาสินค้าออกลดลงในสัดส่วนน้อย

กว่าปริมาณสินค้าที่เพิ่ม ฉะนั้นถ้าพิจารณาทั้งสินค้าเข้าและสินค้าออก จะเห็นว่าดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินดีขึ้นเพราะในขณะที่มูลค่าสินค้าเข้าคงที่ มูลค่าสินค้าออกเพิ่มขึ้น

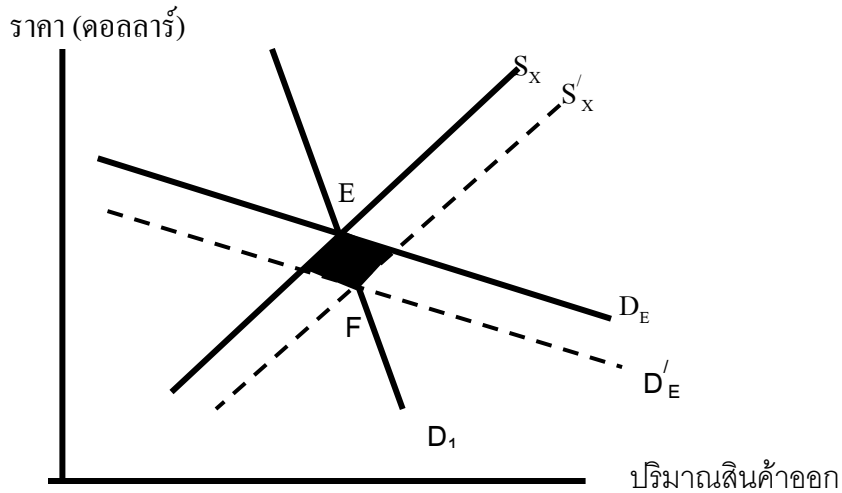
การพิจารณาตามรูปที่ 5 เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่ง ซึ่งเราอาจพิจารณากรณีที่ $\eta_x = 0$ และ $\eta_m > 1$ ทำให้ $|\eta_m + \eta_x| > 1$ ดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินจะดีขึ้น เพราะเป็นไปตามเงื่อนไขของ Marshall-Lerner

2.3 ความยืดหยุ่นในโลกที่แท้จริง² เงื่อนไขของ Marshall-Lerner กล่าวไว้ด้วยว่า ตลาดเงินตราต่างประเทศจะมีเสถียรภาพ ถ้าผลบวกของความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออกมากกว่า 1 ในรูปค่าที่แท้จริง และในขณะเดียวกันผลบวกของความยืดหยุ่นทั้ง 2 ดังกล่าวยังเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินดีขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะกำหนดค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออกในโลกที่แท้จริง

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คนโดยทั่วไปเชื่อว่าไม่เพียงแต่ตลาดเงินตราต่างประเทศมีเสถียรภาพเท่านั้น อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศมีความยืดหยุ่นมากด้วย ซึ่ง Marshall และเพื่อน ๆ ได้เสนอความคิดนี้ในหนังสือของเขาชื่อ Money Credit and Commerce ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1923 แต่ไม่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อนี้

ระหว่างทศวรรษที่ 1940 ได้มีการใช้วิธีทางคณิตศาสตร์ (econometric studies) เพื่อหาค่าความยืดหยุ่นต่อราคาในการค้าระหว่างประเทศ ตัวอย่างการศึกษา 2 ตัวอย่าง โดย Chang คือในปี 1945 ได้หาค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์สินค้าเข้าของ 21 ประเทศ โดยใช้ตัวเลขปี 1924-1938 และในปี 1949 ได้หาค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์สินค้าออกของ 22 ประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน Chang พบว่าผลบวกของความยืดหยุ่นของอุปสงค์มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 1 มีเพียงไม่กี่ประเทศ และการศึกษาของคนอื่น ๆ ก็ได้ข้อสรุปคล้ายกันคือ ผลบวกของความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าและอุปทานสินค้าออกน้อยกว่า 1 หรือใกล้เคียง 1 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการคำนวณหาค่าความยืดหยุ่นในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกไม่เหมือนกันก่อนสงครามโลกผลบวกของความยืดหยุ่นมากกว่า 1 แต่หลังสงครามโลกผลบวกของความยืดหยุ่นน้อยกว่า 1 แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อเขียนของ Orcutt ในปี 1950 ได้ให้เหตุผลยืนยันบางอย่างว่าการใช้วิธีการของสมการถดถอย (regression technique) เพื่อหาค่าความยืดหยุ่น ทำให้ได้ค่าจากการคำนวณต่ำกว่าค่าความยืดหยุ่นที่แท้จริง

เหตุผลที่ Orcutt ให้ไว้คือ ประการแรก ในการคำนวณมีความผิดพลาดเกิดจากการเคลื่อนเส้นอุปสงค์ ซึ่งอธิบายได้โดยใช้รูปที่ 6

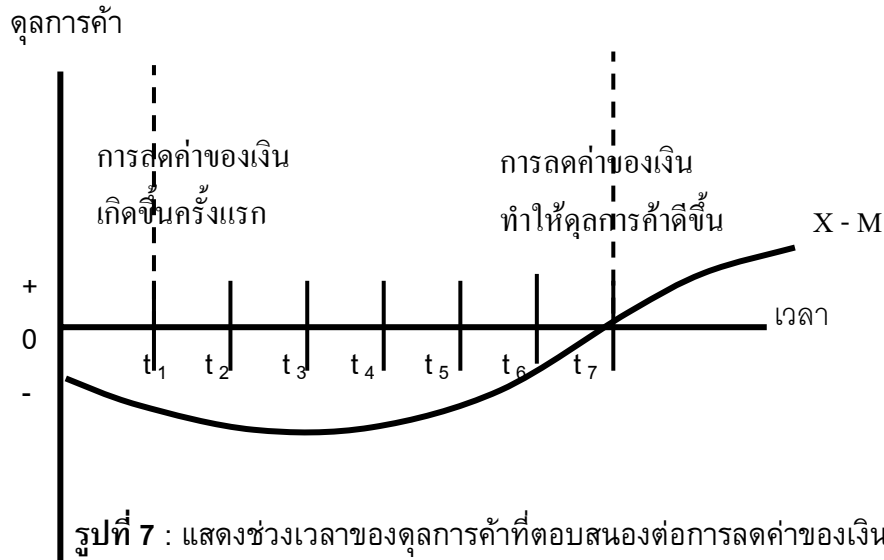
รูปที่ 6 : แสดงความผิดพลาดเกิดจากการเคลื่อนเส้นอุปสงค์

รูปที่ 6 แสดงผลของการลดค่าของเงินบาทที่มีต่อสินค้าออก โดยเปรียบเทียบระหว่างความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าออกมากและน้อย จุด E เป็นจุดดุลยภาพก่อนมีการลดค่าของเงินบาท ถ้ารสนิยมของชาวต่างประเทศที่มีต่อสินค้าออกของไทยลดลง จะทำให้เส้นเคลื่อนจากเส้น D_E เป็น D'_E และเมื่อมีการลดค่าของเงินบาท ทำให้เส้น S_x เคลื่อนลงมาเป็น S'_x ดุลยภาพใหม่หลังจากการลดค่าของเงินบาทคือ F แต่เส้นอุปสงค์สินค้าออกที่คำนวณคือ D_1 ซึ่งมีความยืดหยุ่นน้อย (inelastic) ความยืดหยุ่นที่คำนวณมีค่าต่ำกว่าความยืดหยุ่นที่แท้จริงมาก เพราะการเคลื่อนของเส้นอุปสงค์เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงรสนิยมหรือพลังอื่น ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งปัญหานี้เรียกว่า identification problem

ประการที่สองค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณในทศวรรษ 1940 เป็นความยืดหยุ่นในระยะสั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับ การตอบสนองของปริมาณต่อการเปลี่ยนราคาตลอดเวลาหนึ่งปีหรือน้อยกว่า การคำนวณค่าความยืดหยุ่นระยะสั้นโดยวิธี econometric นี้มีค่าต่ำกว่าค่าความยืดหยุ่นในระยะยาว

2.4 ช่วงเวลาของการลดค่าของเงิน (time path of devaluation) ในการคำนวณหาความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์สินค้าเข้าและสินค้าออก เพื่อจะตอบคำถามว่า การลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้นหรือไม่ตามเงื่อนไขของ Marshall-Lerner นั้น จะเกิดปัญหาในการวัดคือ จะมีความล่าช้าเกิดขึ้นก่อนที่ปริมาณสินค้าจะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ดุลการค้าจะเลวลงก่อนที่จะดีขึ้น ซึ่งเรียกว่าเป็นผลของ J-curve effect แนวความคิดเกี่ยวกับ J-curve effect คือในระยะสั้นมาก ๆ การลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าเลวลง เมื่อเวลาผ่านไป ดุลการค้าก็จะปรับดีขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ เพราะการลดค่าของเงินจะมีผลต่อราคาแปรไป

ทั่วทั้งระบบเศรษฐกิจ และหน่วยเศรษฐกิจจะปรับตัวให้เข้ากับการลดค่าของเงินนั้นจะต้องใช้เวลาช่วงเวลาของการตอบสนองของกระแสการค้า (trade flows) ที่มีต่อการลดค่าของเงินสามารถอธิบายด้วย J-curve effect ดังรูปที่ 6

ตามรูป ดุลการค้าเลวลงชั่วคราวระยะหนึ่งหลังจากมีการลดค่าของเงิน (เคลื่อนลงไปตามแกนที่เป็นรูปตะขอของตัว J) ก่อนที่ดุลการค้าจะดีขึ้น (เคลื่อนขึ้นไปตามแกนที่ตั้งฉากของตัว J) เหตุการณ์เป็นเช่นนี้ เพราะครั้งแรกผลของการลดค่าของเงินจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากปริมาณสินค้าเข้าไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อเวลาผ่านไปช่วงนี้จะเป็นระยะเวลาของการปรับตัวทางด้านปริมาณ โดยปริมาณสินค้าเข้าจะลดลงขณะที่ปริมาณสินค้าออกเพิ่มขึ้นผลของ J-curve ได้ปรากฏในการลดค่าของเงินของประเทศอังกฤษ ในปี 1967 ซึ่งจากการศึกษาของ Masera พบว่าหลังจากการลดค่าของเงินปอนด์แล้วประมาณ 2 ปี ผลของการลดค่าของเงินปอนด์จึงมีผลทำให้ดุลการค้าดีขึ้น

จากการศึกษาของ Helen Junz และ Rudolf Rhomberg³ ได้แบ่งช่วงเวลาของความล่าช้าระหว่างการตอบสนองของปริมาณสินค้าต่อการเปลี่ยนแปลงราคาเปรียบเทียบออกเป็น 5 ชนิดคือ

- ก) ความล่าช้าในการยอมรับ (recognition lags) ต่อสภาวะการแข่งขันที่กำลังเปลี่ยนแปลง
- ข) ความล่าช้าในการตัดสินใจ (decision lags) ที่จะสร้างรูปแบบการติดต่อธุรกิจแบบใหม่และการสั่งสินค้าใหม่

ค) ความล่าช้าในการส่งสินค้า (delivery lags) ระหว่างเวลาที่ส่งสินค้าใหม่กับผลที่จะมีต่อการค้าและการชำระเงิน

ง) ความล่าช้าในการทดแทน (replacement lags) ใช้สินค้าคงคลัง และเลิกใช้เครื่องจักรเก่าที่มีอยู่ก่อนจะลดค่าของเงิน

จ) ความล่าช้าในการผลิต (production lags) ที่เกี่ยวข้องกับกำกับการเพิ่มผลผลิต ขณะที่ความต้องการเพิ่มขึ้น

สำหรับการศึกษาความล่าช้าของขบวนการปรับตัวเนื่องจากการลดค่าของเงินโดย Junz และ Rhomberg ของสินค้าอุตสาหกรรม พบว่า ประการแรกการตอบสนองของกระแสการค้าต่อการเปลี่ยนแปลงราคาเปรียบเทียบ (อัตราแลกเปลี่ยน) ใช้เวลาประมาณ 4-5 ปี ประการที่สองหลังจากที่ราคาเปลี่ยนแปลง ประมาณ 50% ของการตอบสนองของกระแสการค้าเกิดขึ้นภายใน 3 ปีแรก และประมาณ 90% เกิดขึ้นระหว่าง 5 ปีแรก

2.5 ช่วงเวลาของสัญญาส่งมอบเงินตรา (currency contract period) เป็นช่วงเวลาสั้น ๆ หลังจากการลดค่าของเงิน ซึ่งเป็นสัญญาที่ได้ทำไว้ก่อนการลดค่าของเงินถึงกำหนดพอดี ผลของสัญญาดังกล่าวที่มีต่อดุลการค้าขึ้นอยู่กับเงินตราในสัญญานั้นเป็นประเภทใด

ตัวอย่างเช่น ถ้าประเทศไทยลดค่าเงินบาท ก่อนลดค่าเงินบาท อัตราแลกเปลี่ยนคือ 32 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ หลังจากลดค่าเงินบาท อัตราแลกเปลี่ยนกลายเป็น 34 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ ถ้าพ่อค้าส่งออกไทยได้ทำสัญญาขายสินค้าราคา 32 บาทให้ผู้ซื้อต่างประเทศโดยพ่อค้าส่งออกไทยขอรับเป็นเงินบาท หลังลดค่าเงินบาท ผู้ส่งออกยังคงได้รับ 32 บาท แต่ถ้าในสัญญาระบุให้ผู้ซื้อต่างประเทศจ่ายค่าสินค้าเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ผู้ส่งออกจะได้รับเงิน 1 ดอลลาร์ ถึงแม้จะมีการลดค่าเงินบาท ทำให้ผู้ส่งออกได้กำไรเพิ่มขึ้น เพราะเงิน 1 ดอลลาร์สหรัฐแลกได้ 34 บาท

ในทางตรงกันข้ามถ้าพิจารณาสัญญาซื้อสินค้าเข้าจากต่างประเทศของพ่อค้าไทย ในสัญญาผู้ส่งสินค้าเข้าต้องจ่ายเป็นเงินบาท ผู้ส่งสินค้าเข้าไทยจะไม่ได้รับผลกระทบจากการลดค่าเงินบาท ถ้าในสัญญาระบุให้ผู้ส่งสินค้าเข้าจ่ายเป็นเงินดอลลาร์ ผู้ส่งสินค้าเข้าไทยต้องจ่ายค่าสินค้า 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเท่ากับ 34 บาท ทำให้ผู้ส่งสินค้าเข้าขาดทุน เพราะการลดค่าเงินบาท จากกรณีดังกล่าว เราคาดคะเนได้ว่าผู้ขายชอบทำสัญญาให้จ่ายเงินที่จะมีการเพิ่มค่าเงิน (ในกรณีนี้คือผู้ขายต้องการรับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ที่เพิ่มค่า) สำหรับผู้ซื้อชอบทำสัญญาในรูปเงินที่คาดว่าจะมีการลดค่าเงิน (ในที่นี้คือผู้ซื้อชอบทำสัญญาจ่ายเป็นเงินบาท)

ผลต่าง ๆ ของช่วงเวลาของสัญญาส่งมอบเงินตราที่มีต่อดุลการค้าของประเทศที่ทำสัญญา สามารถสรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 2 : ผลต่อดุลการค้าของประเทศไทยระหว่างช่วงเวลาของสัญญาส่งมอบเงินตรา
(currency contract period)⁴

สัญญาส่งออกของไทย เขียนในรูปเงิน	สัญญาสินค้าเข้าของไทยเขียนในรูปเงิน	
	บาท	ดอลลาร์สหรัฐ
ดอลลาร์สหรัฐ	1. รายรับส่งออกเพิ่ม รายจ่ายสินค้าเข้าคงที่ ดุลการค้าดีขึ้น	2. รายรับส่งออกเพิ่ม รายจ่ายสินค้าเข้าเพิ่ม เดิมเกินดุล : ดุลการค้าดีขึ้น เดิมขาดดุล : ดุลการค้าเลวลง
บาท	3. รายรับส่งออกคงที่ รายจ่ายสินค้าเข้าคงที่ ดุลการค้าไม่เปลี่ยนแปลง	4. รายรับส่งออกคงที่ รายจ่ายสินค้าเข้าเพิ่มขึ้น ดุลการค้าเลวลง

ตารางที่ 2 แบ่งเป็น 4 ช่อง ช่องที่ 1 แทนกรณีที่สัญญาส่งออกของไทยเขียนในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐ และสัญญาสินค้าเข้าเขียนในรูปเงินบาท ในกรณีนี้มูลค่าสินค้าออกในรูปเงินบาทจะเพิ่มขึ้น เพราะผู้ซื้อต่างประเทศต้องจ่ายเป็นดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมีค่ามากขึ้น เมื่อมีการลดค่าของเงินบาท การลดค่าของเงินบาทไม่มีผลต่อมูลค่าสินค้าเข้าในรูปเงินบาท เพราะสินค้าเข้าต้องจ่ายเป็นรูปเงินบาท ผลคือดุลการค้าดีขึ้น

ช่องที่ 2 แสดงผลของดุลการค้าเมื่อสินค้าออกและสินค้าเข้าของไทยต้องจ่ายในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐ มูลค่าสินค้าออกและสินค้าเข้าในรูปเงินบาทเพิ่มขึ้น เพราะการลดค่าของเงินบาท ผลสุทธิต่อดุลการค้าของไทย ขึ้นอยู่กับขนาดของสินค้าออกของไทยเทียบกับสินค้าเข้า ถ้าสินค้าออกมากกว่าสินค้าเข้า และเดิมดุลการค้าเกินดุล เมื่อมูลค่าสินค้าออกมากกว่ามูลค่าสินค้าเข้า ดุลการค้าดีขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าเดิมดุลการค้าขาดดุล เมื่อสินค้าเข้ามากกว่าสินค้าออก ทำให้ดุลการค้าเลวลง

ช่องที่ 3 ทั้งสินค้าออกและสินค้าเข้าจ่ายในรูปเงินบาท ดุลการค้าจะไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อมีการลดค่าของเงินบาท

ช่องที่ 4 ถ้าชาวต่างประเทศต้องจ่ายค่าสินค้าออกในรูปของเงินบาท และสินค้าเข้าจ่ายในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐ เมื่อมีการลดค่าของเงินบาท มูลค่าสินค้าออกจะไม่เปลี่ยนแปลง มูลค่าสินค้าเข้าจะเพิ่มขึ้น ฉะนั้น ดุลการค้าจะเลวลง จะเห็นว่ามีกรณีเดียวที่ดุลการค้าเลวลงคือเหตุการณ์ช่องที่ 4 สำหรับช่องที่ 2 ดุลการค้าอาจจะเลวลง ถ้าเดิมก่อนลดค่าของเงินดุลการค้าเลวลง

2.6 ผลส่งผ่านของการลดค่าของเงิน⁵ (pass-through effect) ช่วงเวลาส่งมอบเงินตราที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นการพิจารณาช่วงเวลาหลังจากการลดค่าของเงิน ซึ่งสัญญาส่งมอบเงินตราได้เซ็นก่อนการลดค่าของเงิน ในระหว่างช่วงสัญญาได้สมมติว่าราคาสินค้าไม่ได้ปรับตัวทันทีต่อการเปลี่ยนแปลงค่าของเงิน แต่การวิเคราะห์การส่งผ่าน (pass through) เป็นการพิจารณาความสามารถของระดับราคาที่จะปรับตัวในระยะสั้น การปรับตัวของราคาคือราคาสินค้าเข้าสู่ขึ้นในประเทศลดค่าของเงิน และราคาในประเทศส่งออกลดลง ถ้าราคาสินค้าไม่ได้ปรับตัวในลักษณะเช่นนี้ แบบแผนการใช้จ่ายจะไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการค้าไม่ได้เป็นไปตามที่ต้องการ

ประเทศที่มีดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นและต่อเบื้องจะมีการลดค่าของเงิน ขณะที่ราคาสินค้าเข้าในประเทศลดค่าของเงินเพิ่มขึ้น ความต้องการสินค้าเข้าจะน้อยลง ในขณะเดียวกันราคาสินค้าออกภายในประเทศลดลงทำให้ความต้องการสินค้าออกของชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้น ผลของความต้องการสินค้าออกเพิ่มขึ้นและความต้องการสินค้าเข้าลดลงทำให้ดุลการค้าปรับดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในระยะสั้น ถ้าการตอบสนองต่อราคาใหม่ช้ามากจนปริมาณการค้าไม่เปลี่ยนแปลงมาก ราคาสินค้าใหม่จะทำให้เกิด J-curve ตัวอย่างเช่น ถ้าความต้องการสินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นน้อย ผู้ซื้อจะไม่ตอบสนองต่อราคาสินค้าเข้าที่สูงขึ้น ดังนั้น มูลค่าสินค้าเข้าจะเพิ่มขึ้นหลังการลดค่าของเงิน เพราะการหาสินค้าทดแทนสินค้าเข้าที่แพงขึ้นต้องใช้เวลา ในที่สุดการทดแทนดังกล่าวจะเกิดขึ้น แต่ในระยะสั้นผู้ซื้ออาจยังคงซื้อสินค้าเข้าในปริมาณมากจนทำให้ราคาสินค้าที่สูงขึ้นมีผลทำให้มูลค่าสินค้าเข้ามากขึ้นหลังจากการลดค่าของเงิน สำหรับผู้ส่งออกถ้าความต้องการสินค้าออกของชาวต่างประเทศมีความยืดหยุ่นน้อย ในระยะสั้นผู้ซื้อสินค้าออกต่างประเทศจะไม่ซื้อสินค้ามากถึงแม้ราคาสินค้าออกจะลดลง

ผลของการส่งผ่านของการลดค่าของเงินจะเกิดขึ้นเต็มที่ (full pass-through) เช่นในกรณีสินค้าเข้า ผู้ขายต่างประเทศสามารถส่งผ่านราคาที่เพิ่มทั้งหมดให้กับผู้ส่งสินค้าเข้า สำหรับสินค้าออก ผู้ขายสินค้าออกลดราคาสินค้าเท่ากับการลดค่าของเงินให้กับผู้ซื้อต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น มีการลดค่าของเงิน 10% ผู้ขายต่างประเทศสามารถเพิ่มราคาสินค้าเข้า 10% และผู้ส่งออกลดราคาสินค้าออก 10% ผลส่งผ่านของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการค้าสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 : ผลการส่งผ่านการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการค้า

สินค้าออกของไทย	สินค้าเข้าของไทย	
	อุปทานยืดหยุ่นน้อย	อุปสงค์ยืดหยุ่นน้อย
อุปทานยืดหยุ่นน้อย	1. มูลค่าสินค้าออกเพิ่ม มูลค่าสินค้าเข้าคงที่ ดุลการค้าดีขึ้น	2. มูลค่าสินค้าออกเพิ่ม มูลค่าสินค้าเข้าเพิ่ม เดิมเกินดุล : ดุลการค้าดีขึ้น เดิมขาดดุล : ดุลการค้าเลวลง
อุปสงค์ยืดหยุ่นน้อย	3. มูลค่าสินค้าออกคงที่ มูลค่าสินค้าเข้าคงที่ ดุลการค้าคงที่	4. มูลค่าสินค้าออกคงที่ มูลค่าสินค้าเข้าเพิ่มขึ้น ดุลการค้าเลวลง

ตามตารางกรณีตัวเลขที่สี่ คือ กรณีที่ 4 ดุลการค้าเลวลง เพราะมีผลส่งผ่านเต็มที่ โดยราคาสินค้าในรูปเงินตราต่างประเทศลดลง เท่ากับการลดค่าของเงิน ผู้ขายจะสามารถส่งผ่านราคาที่สูงให้กับผู้ซื้ออย่างเต็มที่ ผู้ซื้อจะซื้อสินค้าด้วยราคาสูงกว่าเดิม และมูลค่าสินค้าเข้าทั้งหมดในรูปเงินบาทจะเพิ่มขึ้น มูลค่าสินค้าออกคงที่เพราะเงินดอลลาร์สหรัฐ มีค่ามากขึ้น ผู้ส่งออกตั้งใจที่จะขายสินค้าออกด้วยเงินดอลลาร์สหรัฐ น้อยลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถ้าการลดค่าของเงินทำให้มูลค่าของเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น 10% (ดอลลาร์สหรัฐ) ราคาส่งออกของพ่อค้าไทยในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐลดลง 10% และมูลค่าสินค้าออกคงที่ ทำให้ดุลการค้าเลวลง

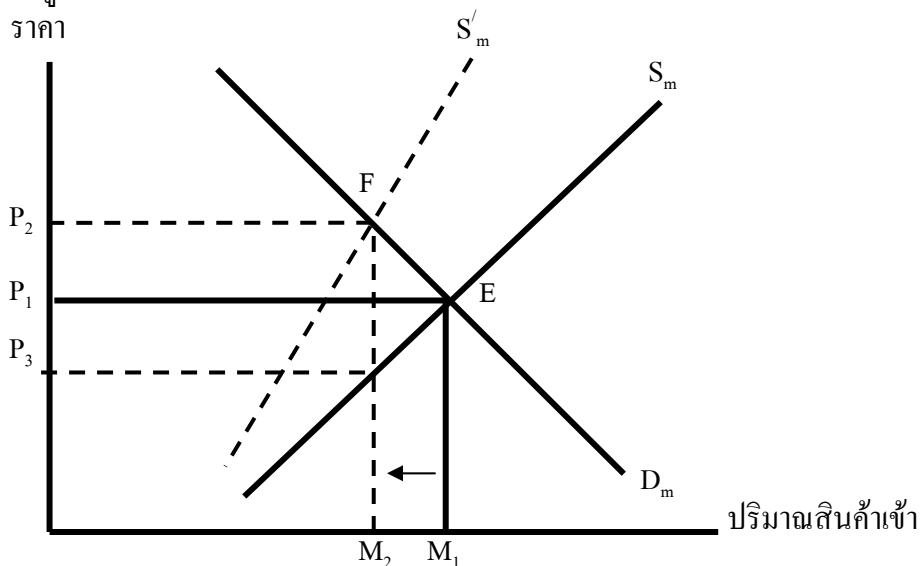
กรณีที่ 1 ดุลการค้าดีขึ้นในช่วงส่งผ่าน อุปทานสินค้าออกมีความยืดหยุ่นน้อยทำให้มูลค่าสินค้าออกในรูปเงินบาทเพิ่มขึ้นขณะที่อุปทานสินค้าเข้าของไทยมีความยืดหยุ่นน้อย ทำให้มูลค่าสินค้าเข้าคงที่

กรณีที่ 2 ความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเข้าน้อย และอุปทานสินค้าออกมีความยืดหยุ่นน้อย หลังจากการลดค่าของเงิน ผู้ซื้อต่างประเทศตั้งใจจะจ่ายเงินในรูปเงินบาทมากขึ้น เพราะเงินบาทถูกกว่า เนื่องจากอุปทานสินค้าออกมีความยืดหยุ่นน้อยอย่างสมบูรณ์ (perfectly inelastic) ราคาสินค้าออกในรูปเงินบาทจะเพิ่มขึ้นเท่ากับค่าเงินลดลง ทำให้มูลค่าการส่งออกในรูปเงินบาทเพิ่มขึ้น มูลค่าการนำเข้าในรูปเงินบาทเพิ่มขึ้นด้วยเนื่องจากอุปสงค์สินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นน้อย ผลสุทธิต่อดุลการค้าขึ้นอยู่กับว่าเดิมสินค้าออกมากกว่าสินค้าเข้าหรือไม่ ถ้าเดิมสินค้าออกมากกว่าสินค้าเข้า หลังจากการลดค่าของเงิน ดุลการค้าจะดีขึ้น แต่ถ้าเดิมสินค้าเข้ามากกว่าสินค้าออกดุลการค้าจะเลวลง

กรณีที่ 3 อุปสงค์สินค้าออกและอุปทานสินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นน้อย เพราะสินค้าเข้าถูกเสนอขายโดยชาวต่างประเทศ ราคาที่เกี่ยวข้องจะอยู่ในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ในกรณีนี้หลังจากการลดค่าของเงินผู้ซื้อสินค้าเข้าตั้งใจจะจ่ายในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐฯ น้อยลงกว่าเดิม เพราะอุปทานสินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นน้อยอย่างสมบูรณ์ (perfectly inelastic) ราคาสินค้าเข้าในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงเท่ากับการลดค่าของเงิน ดังนั้นจะไม่มีผลการส่งผ่าน (no pass-through) แต่ราคาสินค้าเข้าในรูปเงินบาทแพงขึ้นหลังจากการลดค่าของเงิน เนื่องจากอุปสงค์สินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นน้อยอย่างสมบูรณ์ ราคาสินค้าเข้าในรูปเงินบาทจะไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นมูลค่าการนำเข้าจะไม่เปลี่ยนแปลงด้วย ดุลการค้าคงที่ เพราะมูลค่าการส่งออกไม่เปลี่ยนแปลงด้วย

2.7 ภาษีศุลกากร (tariff) และเงินอุดหนุนสินค้าออก (export subsidy) นโยบาย ทั้ง 2 มีผลเช่นเดียวกับการลดค่าของเงิน นั่นคือภาษีศุลกากรที่เก็บกับสินค้าเข้า มีผลทำให้ราคาสินค้าเข้าสูงขึ้น การบริโภคสินค้าเข้าลดลง ปริมาณสินค้าเข้าลดลง สำหรับเงินอุดหนุนสินค้าออก ทำให้ราคาสินค้าออกถูกลง ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น ดังนั้นผลของการเก็บภาษีสินค้าเข้า และการให้เงินอุดหนุนสินค้าออกทำให้เกิดการเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย เช่นเดียวกับการลดค่าของเงิน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเข้าและสินค้าออกด้วย

ผลกระทบของการใช้นโยบายการเก็บภาษีสินค้าเข้า และการให้เงินอุดหนุนสินค้าออก ที่มีต่อดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินนั้น สามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้ดุลยภาพบางส่วน (partial equilibrium) ดังรูปที่ 8 และ 9

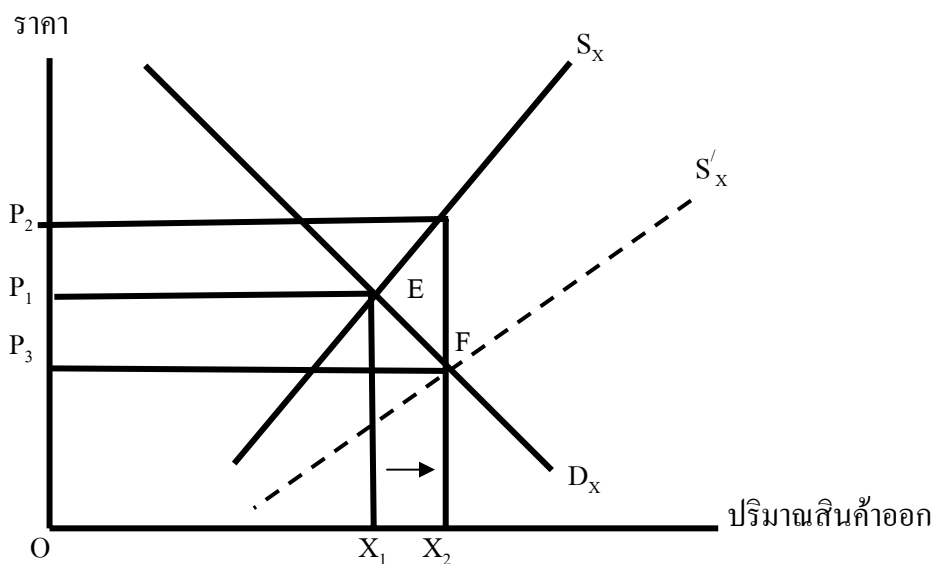
รูปที่ 8 : แสดงผลของการเก็บภาษีสินค้าเข้าของประเทศใหญ่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบดุลยภาพบางส่วน (partial equilibrium)

คำว่าประเทศใหญ่หรือประเทศเล็กไม่ได้หมายถึงพื้นที่ของประเทศหรือประชากรของประเทศ แต่หมายถึงสัดส่วนการค้าของประเทศนั้นในตลาดโลก ประเทศที่มีสัดส่วนการค้าสินค้าใดมาก ทำให้เป็นผู้มีอิทธิพลในการกำหนดราคาตลาดโลก เราก็มักถือว่าเป็นประเทศใหญ่ประเทศใดมีสัดส่วนการค้าในตลาดโลกน้อย ก็เรียกว่าเป็นประเทศเล็ก

จากรูปเส้น S_m แทนอุปทานสินค้าเข้าจากต่างประเทศ

เส้น D_m แทนอุปสงค์สินค้าเข้า

ดุลยภาพของตลาดอยู่ที่ E ณ ระดับราคา OP_1 และปริมาณ OM_1 เมื่อมีการเก็บภาษีสินค้าเข้าแบบ ad valorem ทำให้เส้น S_m เคลื่อนขึ้นไปเป็น S'_m ดุลยภาพใหม่เมื่อมีภาษีคือ F ราคาสินค้าเข้าจะสูงขึ้นเป็น OP_2 ปริมาณสินค้าเข้าจะลดลงเป็น OM_2 ภาษีต่อหน่วยที่เก็บเท่ากับ P_2P_3 จะเห็นว่าราคาสินค้าสูงขึ้นจากราคาเดิม (OP_1) น้อยกว่าภาษีที่เก็บ ทั้งนี้เพราะประเทศใหญ่สามารถผลักภาระภาษีบางส่วนไปให้ประเทศคู่ค้า โดยประเทศคู่ค้าต้องลดราคาสินค้าที่ขายให้ประเทศใหญ่เท่ากับ P_1P_3 กล่าวโดยสรุปผลของภาษีสินค้าเข้าทำให้ราคาสินค้าเข้าสูงขึ้น และปริมาณสินค้าเข้าลดลง ซึ่งมีผลเหมือนการลดค่าของเงินที่มีผลต่อสินค้าเข้า แต่ที่ต่างก็คือภาษีศุลกากรที่เก็บกับสินค้าเข้า ทำให้รัฐบาลของประเทศที่จัดเก็บภาษีมียาได้ ส่วนการลดค่าของเงินรัฐบาลจะไม่ได้รายได้

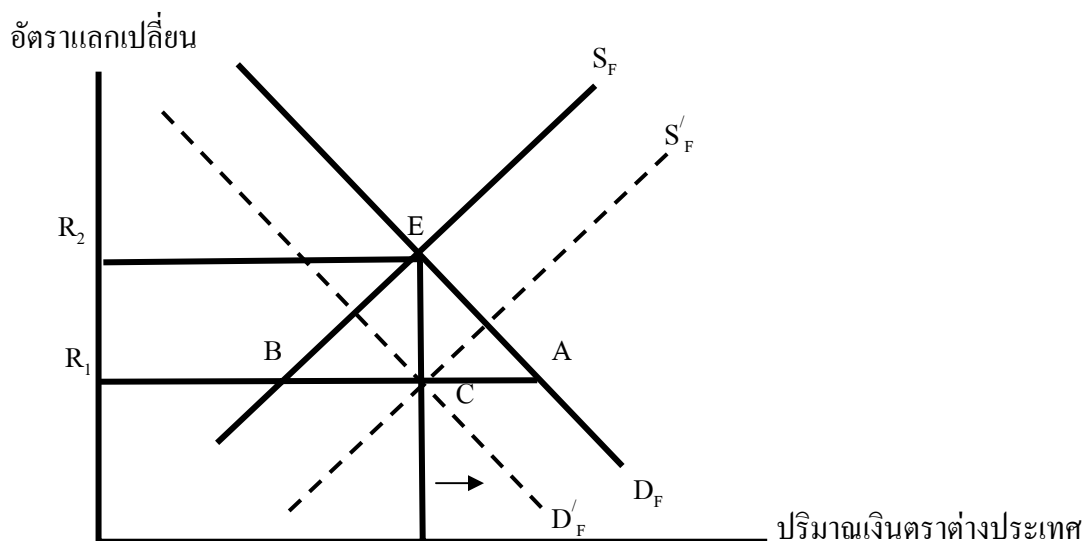
รูปที่ 9 : แสดงผลของการให้เงินอุดหนุนสินค้าออกของประเทศใหญ่
โดยวิธีการวิเคราะห์แบบดุลยภาพบางส่วน (partial equilibrium)

จากรูปเส้น S_X แทนอุปทานของสินค้าออก

เส้น D_X แทนอุปสงค์ของสินค้าออกโดยชาวต่างประเทศ

ดุลยภาพของตลาดอยู่ที่ E ณ ระดับราคา OP_1 และปริมาณ OX_1 เมื่อมีการให้เงินอุดหนุนสินค้าออกเท่ากับ P_2P_3 ทำให้เส้นอุปทานสินค้าออกเคลื่อนลงมาทางขวามือเป็น S'_X ตัดกับ เส้น D_X ที่จุด F ราคาสินค้าออกกลายเป็น OP_3 และปริมาณสินค้าออกคือ OX_2 ราคาภายในประเทศคือ OP_3 แต่ราคาและผู้ส่งออกได้รับคือ OP_2 ซึ่งคือราคาที่ได้รับจากผู้ซื้อต่างประเทศรวมกับเงินอุดหนุนสินค้าออก กล่าวโดยสรุปผลของการให้เงินอุดหนุนสินค้าออกคือ ราคาสินค้าออกที่ขายให้ต่างประเทศลดลง (OP_3) และปริมาณสินค้าออกเพิ่มขึ้น (OX_2) ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการให้เงินอุดหนุนสินค้าออกเหมือนกับการลดค่าของเงินที่มีผลต่อสินค้าออก แต่จะมีผลที่ต่างกันคือการลดค่าของเงินรัฐบาลไม่ต้องนำเงินคงคลังมาจ่ายให้กับผู้ส่งออก

ฉะนั้น ผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อสินค้าเข้าและสินค้าออก จึงเหมือนกับการเก็บภาษีศุลกากรสินค้าเข้าและการให้เงินอุดหนุนสินค้าออก ถ้ารวมผลของทั้งภาษีศุลกากรและการให้เงินอุดหนุนสินค้าออกจะสามารถอธิบายได้ด้วยรูปที่ 10 ดังนี้

รูปที่ 10 : แสดงผลของการลดค่าของเงินภาษีศุลกากรและการให้เงินอุดหนุนสินค้าออก

จากรูป เส้น D_F แทนอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ

เส้น S_F แทนอุปทานเงินตราต่างประเทศ

ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ สมมติอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอยู่ที่ R_1 ดุลการชำระเงินจะขาดดุล AB เพราะความต้องการเงินตราต่างประเทศ R_1A อุปทานเงินตรา

ต่างประเทศคือ R_1B รัฐบาลจึงประกาศลดค่าของเงินเป็น OR_2 ดุลการชำระเงินจะสมดุล หรืออีกวิธีหนึ่งรัฐบาลอาจเลือกใช้ภาษีศุลกากรและเงินอุดหนุนสินค้าออก การเก็บภาษีศุลกากร ทำให้อุปสงค์เงินตราต่างประเทศลดลง เพราะการเก็บภาษีศุลกากร ทำให้ราคาสินค้าเข้าสูงขึ้น ความต้องการสินค้าเข้าลดลง เส้น D_F จะเคลื่อนลงมาทางซ้ายมือเป็น D'_F สำหรับเงินอุดหนุนสินค้าออก ทำให้อุปทานเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น เพราะเงินอุดหนุนทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้น เส้นอุปทานเงินตราต่างประเทศเคลื่อนลงมาทางขวามือเป็น S'_F ดังนั้นเส้น D'_F และ S'_F จะตัดกันที่จุด C ฉะนั้นดุลยภาพที่เกิดขึ้นจากการเก็บภาษีศุลกากรและเงินอุดหนุนสินค้าออกคือ C และดุลยภาพของการลดค่าของเงินคือ E

3. วิธีการใช้จ่าย (The Absorption approach)

เป็นวิธีการวิเคราะห์ผลของการลดค่าของเงินอีกวิธีหนึ่ง เมื่อประเทศที่มีปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุลมีการจ้างงานเต็มที่ การผลิตภายในประเทศไม่สามารถจะเพิ่มขึ้นได้ การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนไม่มีผลต่อดุลการค้า ยกเว้นแต่ว่าการใช้จ่ายภายในประเทศหรือ domestic absorption ลดลง การลดค่าของเงินจึงจะทำให้ดุลการชำระเงินดีขึ้น

วิธีการใช้จ่ายนี้ได้มาจากแนวความคิดของ Sidney Alexander ท่านได้พิจารณาส่วนประกอบของความสัมพันธ์ระหว่างรายได้หรือการผลิตกับรายจ่าย ซึ่งประกอบด้วยการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศรวมทั้งการลงทุนสุทธิต่างประเทศ ($X - M$)

จากเงื่อนไขของรายได้ประชาชาติ

$Y = C + I + (X - M)$ (ไม่นำภาครัฐบาลเข้ามาพิจารณา) $C + I$ คือค่าใช้จ่ายรวม ซึ่ง Alexander เรียกว่าตัวการใช้จ่าย (absorb) ให้แทนด้วยตัว A และ $(X - M)$ คือดุลการค้า แทนด้วย B

$$Y = A + B$$

$$B = Y - A \quad \text{----- (1)}$$

นั่นคือ ดุลการค้าขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายหรือการใช้จ่ายภายในประเทศ ฉะนั้นการลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการชำระเงินดีขึ้นก็ต่อเมื่อรายได้ (Y) เพิ่มขึ้น และ/หรือการใช้จ่ายต้องลดลง การเปลี่ยนแปลงของดุลการชำระเงิน (B) การเปลี่ยนแปลงของรายได้ (Y) และการเปลี่ยนแปลงของการใช้จ่าย (A) สามารถเขียนเป็นสมการใหม่ได้ดังนี้

$$\Delta B = \Delta Y - \Delta A$$

$$\text{หรือ} \quad b = Y - a \quad \text{----- (2)}$$

โดยให้ b แทนการเปลี่ยนแปลงของดุลการชำระเงิน y แทนการเปลี่ยนแปลงของรายได้ a แทนการเปลี่ยนแปลงของการใช้จ่าย

ถ้าพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของการใช้จ่าย (a) ค่าของ a จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 อย่างคือ

ก) การเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่แท้จริง เมื่อรายได้ที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงจะทำให้การใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงไปด้วยการใช้จ่ายจะเปลี่ยนแปลงมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับความโน้มเอียงของการใช้จ่าย ซึ่งใช้แทนด้วยตัว c และ c ก็คือความโน้มเอียงในการบริโภคความโน้มเอียงในการลงทุน

ข) การลดค่าของเงิน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการใช้จ่าย จะทำให้ระดับราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงไปด้วย แม้ว่ารายได้จะเปลี่ยนแปลงผลโดยตรงจากการลดค่าของเงินที่มีต่อการใช้จ่ายใช้แทนด้วย d ดังนั้น

$$a = cy + d \quad \text{----- (3)}$$

เมื่อรวมสมการ (2) และ (3) เข้าด้วยกันจะได้สมการใหม่คือ

$$b = y - cy - d$$

$$b = (1 - c)y - d \quad \text{----- (4)}$$

สมการที่ (4) สามารถอธิบายถึงผลกระทบของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการชำระเงิน โดยการลดค่าของเงินทำให้การเปลี่ยนแปลงดุลการชำระเงิน ขึ้นอยู่กับความโน้มเอียงของการใช้จ่าย การเปลี่ยนของรายได้ และการเปลี่ยนแปลงของการใช้จ่ายทางตรง

อย่างไรก็ตามผลของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการชำระเงินขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการคือ กรณีที่ระบบเศรษฐกิจ มีการว่างงาน (unemployment) และกรณีที่ระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ (full employment)

กรณีที่มีการว่างงาน เมื่อประเทศลดค่าของเงิน ทำให้ราคาสินค้าออกถูกลง การส่งออกเพิ่มขึ้น การผลิตภายในประเทศเพิ่มขึ้น เพราะปัจจัยการผลิตยังว่างงานอยู่ เมื่อสินค้าออกเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติจะเพิ่มขึ้นตามหลักของตัวคูณการค้ำระหว่างประเทศ การส่งออกจะเพิ่มมากขึ้นหรือน้อย ขึ้นอยู่กับต่างประเทศว่าจะซื้อสินค้าเท่าใดเมื่อมีการลดค่าของเงิน รายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้ส่วนหนึ่งจะนำไปใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ที่เหลือจะเก็บออมไว้ (hoarding) ถ้าไม่พิจารณาผลโดยตรงจากการลดค่าของเงินที่มีต่อการใช้จ่าย จากสมการที่ (4) ความโน้มเอียงของการใช้จ่าย (c) หรือความโน้มเอียงในการเก็บออม (1 - c) จะเป็นตัวกำหนดว่าการลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการชำระเงินดีขึ้นมากน้อยเท่าใด ถ้าค่า $c < 1$ การลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการชำระเงินดีขึ้น เพราะมีการเก็บออมไว้ ค่า (1 - c) เป็นบวก ในกรณีนั้นนโยบายการลดค่าของเงินเป็นนโยบายที่เหมาะสมกับประเทศที่อยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ (depression) เพราะจะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น และดุลการชำระเงินดีขึ้น ถ้าค่า $c > 1$ ผลของการลดค่าของเงินจะทำให้

ดุลการชำระเงินเลวลง เพราะในกรณีที่มีการว่างงาน การลดค่าของเงินจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้น แต่ความโน้มเอียงของการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้ที่เพิ่ม ฉะนั้น การลดค่าของเงินจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นและดุลการค้าเลวลง

กรณีที่มีการจ้างงานเต็มที่ การลดค่าของเงินจะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น แต่จะไม่ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลง ฉะนั้นการลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้นโดยผ่านผลโดยตรงต่อการใช้จ่าย (d) เพราะผลโดยตรงต่อการใช้จ่ายไม่ได้ขึ้นกับรายได้ ผลโดยตรงต่อการใช้จ่ายมี 4 ประการ

ก) ผลของความต้องการถือเงินสด (cash-balance effect) ได้มาจากแนวความคิดของ Pigou ที่เรียกว่า Pigou effect ถ้าปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมีจำนวนคงที่ และผู้บริโภคต้องการที่จะรักษาค่าที่แท้จริงของเงินสดที่ถือไว้จำนวนหนึ่งคงที่ เมื่อมีการลดค่าของเงินทำให้ระดับราคาสินค้าสูงขึ้น มูลค่าของเงินสดที่ถือไว้จะลดลง เพื่อที่จะรักษามูลค่าของเงินสดไว้เท่าเดิม ผู้บริโภคต้องลดรายจ่ายลงแสดงว่าการใช้จ่ายลดลง สำหรับบุคคลแต่ละคนอาจจะขายทรัพย์สิน แต่สำหรับระบบเศรษฐกิจทั้งหมดสิ่งเหล่านี้เป็นไปได้ Alexander กล่าวว่าอาจจะเป็นไปได้ถ้ามีการขายหลักทรัพย์ในต่างประเทศแล้วส่งเงินกลับเข้ามาในประเทศ การขายหลักทรัพย์ทำให้ราคาหลักทรัพย์ลดลงและอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น การที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นในขณะที่ปริมาณเงินคงที่ จะมีผลต่อการใช้จ่ายทางอ้อม คือทำให้การลงทุนและการบริโภคภายในประเทศลดลง แสดงว่าการใช้จ่ายลดลงด้วย ข้อสังเกตคือการวิเคราะห์ผลของความต้องการถือเงินสดนี้มีข้อสมมติฐานว่าปริมาณเงินคงที่ ถ้าปริมาณเงินเปลี่ยนแปลง จะไม่มีผลของความต้องการถือเงินสด ตัวอย่างเช่นปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกันกับระดับราคาที่สูงขึ้น จะไม่ทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นการใช้จ่ายจะไม่เปลี่ยนแปลง

ข) ผลของการกระจายรายได้ใหม่ (Income-redistribution effect) ถ้าคนในประเทศมีความโน้มเอียงในการบริโภคสินค้าเข้าสูง เมื่อมีการลดค่าของเงิน จะทำให้ราคาสินค้าเข้าสูงขึ้น กลุ่มผู้ที่มีรายได้คงที่ เช่น ข้าราชการ ลูกจ้าง เป็นต้น จะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นและการออมน้อยลง ในขณะที่เดียวกันราคาสินค้าทดแทนสินค้าเข้า (Import competing goods) จะมีราคาสูงขึ้น ทำให้รายได้กระจายมาสู่ผู้ผลิตในภาคการผลิตนี้ ซึ่งบุคคลในกลุ่มนี้มีความโน้มเอียงในการบริโภคเพิ่ม น้อยรายจ่ายก็จะลดลง นอกจากนั้นการลดค่าของเงิน ทำให้ราคาสินค้าออกถูกลง การผลิตสินค้าออกขยายตัวมากขึ้น ผู้ผลิตจะได้กำไรมาก การใช้จ่ายจะลดลงแต่การออมเพิ่มขึ้น แต่ถ้ารายได้ที่เพิ่มตกกับคนงาน การใช้จ่ายจะเพิ่มขึ้น (ความโน้มเอียงในการบริโภคเพิ่มมีมาก) ฉะนั้นดุลการชำระเงินจะดีขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลสุทธิของการลดค่าของเงินทำให้รายจ่ายลดลงหรือไม่

ค) ผลของเงินลวง (money-illusion effect) สภาวะของเงินลวง คือเงินออมมีความสัมพันธ์กับรายได้ที่เป็นตัวเงินโดยไม่คำนึงถึงระดับราคาสินค้า เมื่อมีการลดค่าของเงิน รายได้ที่

เป็นตัวเงินสูงขึ้น ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าน้อยลง เพราะต้องการออมมากขึ้น ทำให้การใช้จ่ายน้อยลง ดุลการค้าก็จะดีขึ้น

ง) ผลโดยตรงอื่น ๆ ต่อการใช้จ่าย บางครั้งให้ผลดีต่อดุลการชำระเงิน บางครั้งให้ผลเสียต่อดุลการชำระเงิน ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการลดค่าของเงิน ราคาสินค้าจะสูงขึ้น ทำให้เกิดการคาดคะเนว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้นไปอีก ทำให้ผู้บริโภคปรับใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การเพิ่มการใช้จ่ายชั่วคราวนี้จะทำให้ดุลการชำระเงินเลวลง หรือถ้าสินค้าทุนส่วนใหญ่นำเข้ามาจากต่างประเทศเมื่อมีการลดค่าของเงิน จะทำให้ราคาสูงขึ้น รายจ่ายในสินค้าประเภทนี้จะลดลง ดุลการชำระเงินจะดีขึ้น

ผลงานของ Alexander เป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของการลดค่าของเงินที่มีต่อการใช้จ่าย การศึกษานี้ทำให้เกิดการศึกษาถึงวิธีการแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินแนวใหม่ ที่จะลดการใช้จ่ายอย่างไร หรือคือวิธี disabsorption ตัวอย่างเช่นการใช้นโยบายการเงิน การควบคุมการลงทุน การควบคุมสินค้าเข้า และการควบคุมการบริโภคภายในประเทศโดยตรง เป็นต้น นโยบาย disabsorption นี้ไม่เหมาะกับประเทศที่มีการว่างงาน เพราะจะเกิดการว่างงานมากขึ้น ฉะนั้นควรจะใช้นโยบายอื่น

4. วิธีการจ่ายเงิน (The Payments Approach)

วิธีการใช้จ่ายใช้ได้ผลในการปรับดุลการชำระเงินดีกว่าวิธีความยืดหยุ่น (the elasticity approach) แต่ Harry G. Johnson ได้ปรับปรุงวิธีปรับดุลการชำระเงินให้ได้ผลดียิ่งขึ้นกว่าวิธีการใช้จ่าย ซึ่งเรียกว่าวิธีการจ่ายเงิน โดยเริ่มจากสมการดุลการชำระเงิน

$$B = R_f - P_f$$

ให้ B แทนดุลการชำระเงิน R_f แทนรายรับของผู้พำนักอาศัยในประเทศที่ได้รับจากต่างประเทศ และ P_f แทนรายจ่ายของผู้พำนักอาศัยในประเทศที่จ่ายให้ชาวต่างประเทศ หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่ง โดยรวมสมการรายรับและรายจ่ายของผู้พำนักอาศัยในประเทศ จะได้ว่า รายจ่ายทั้งหมดโดยผู้พำนักอาศัยคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่งจะเกิดขึ้นเวลาเดียวกับรายรับของผู้พำนักอาศัยคนหนึ่งจากผู้พำนักอาศัยอีกคนหนึ่ง หรือ $P_f = R_f$ ดังนั้นสมการดุลการชำระเงินใหม่มีดังนี้

$$B = R_f + R_f - P_f - P_f = R - P$$

สมการที่ได้ แสดงว่าดุลการชำระเงินคือผลต่างระหว่างรายรับรวมและรายจ่ายรวมของผู้พำนักอาศัยในประเทศ ดังนั้นการขาดดุลการชำระเงินแสดงว่ารายจ่าย (P) มากกว่ารายรับ (R) การปรับดุลการชำระเงินตามวิธีนี้ทำได้ 2 ประการคือ ประการแรก ดูจากความสำคัญทางการเงิน และประการที่สองดูจากความสัมพันธ์ของดุลการชำระเงินที่มีต่อระดับกิจกรรมในระบบเศรษฐกิจ

ความสำคัญทางการเงินเป็นการศึกษาถึงความหมายของ $P > R$ แสดงว่าดุลการชำระเงินขาดดุล ผู้พำนักอาศัยในประเทศจะลดการถือเงินสดในรูปเงินตราภายในประเทศ เพราะต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งไปต่างประเทศ ปริมาณเงินสดในประเทศจะลดลงถึงระดับหนึ่งที่น้อยที่สุด ดุลการชำระเงินที่ไม่สมดุลจะปรับตัวเองโดยอัตโนมัติ นั่นคืออัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวด ทำให้การใช้จ่ายรวมของประชาชนลดลง การปรับดุลการชำระเงินจะเกิดขึ้นนานเท่าใดขึ้นอยู่กับปริมาณของทุนสำรองที่ประเทศถือไว้

ความสัมพันธ์ของดุลการชำระเงินกับระดับกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้พำนักอาศัยในประเทศที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการขาดดุล นั่นคือการศึกษาการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีนี้ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการตัดสินใจที่ทำให้ดุลการชำระเงินขาดดุล 2 ประการ ประการแรกคือการตัดสินใจแบบ stock เป็นการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของหลักทรัพย์ พันธบัตร สินค้าและบริการ และเงินตราภายในประเทศ ประการที่สอง คือ การตัดสินใจแบบ flow เป็นการตัดสินใจที่จะใช้จ่ายในปัจจุบันมากกว่ารายรับการขาดดุลที่เกิดจากการตัดสินใจ 2 ประการนี้จะปรากฏในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุน เพราะการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงหลักทรัพย์ หรือใช้จ่ายมากเกินไปจะเกี่ยวข้องทั้งการซื้อสินค้าและพันธบัตร ความแตกต่างที่สำคัญของการขาดดุลแบบ stock และ flow คือ การขาดดุลแบบ stock เกิดขึ้นชั่วคราว ไม่ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศเลวลง ตัวอย่างเช่นการเปลี่ยนเงินเป็นสินค้า ทำให้สินค้าเข้าเพิ่มขึ้น การขาดดุลลักษณะนี้อาจจะใช้ทุนสำรองเข้าแก้ไข สำหรับการขาดดุลแบบ flow จะเกิดขึ้นในระยะเวลานานกว่า และทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเลวลง การขาดดุลลักษณะนี้ส่วนมากจะต้องใช้นโยบายเข้าแก้ไข ฉะนั้น เราจะศึกษา นโยบายที่ใช้ปรับดุลการชำระเงินที่ขาดดุลแบบ flow ซึ่งเกิดขึ้นในบัญชีเดินสะพัด นโยบายที่ใช้มี 2 ประเภทคือ นโยบายลดการใช้จ่าย (expenditure reducing policies) และนโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย (expenditure switching policies)

นโยบายลดการใช้จ่าย อาจกระทำได้โดยการใช้นโยบายการเงินและการคลังแบบเข้มงวด (tight monetary and tight fiscal policies) และการควบคุมปัจจัยการผลิตโดยตรง การใช้นโยบายดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับการจ้างงานในประเทศ ถ้าขณะนั้นประเทศมีการจ้างงานเต็มที่และเริ่มมีภาวะเงินเฟ้อ การใช้นโยบายลดการใช้จ่ายจะมีผลช่วยต่อต้านภาวะเงินเฟ้อ ถ้าประเทศมีการว่างงาน การลดการใช้จ่ายจะมีผลกระทบกับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ ผลของภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากการใช้นโยบายลดการใช้จ่ายจะมีมาก

นโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย นโยบายนี้มี 2 ชนิด คือนโยบายที่มีผลกระทบต่อสินค้าและบริการทั่วไป และนโยบายที่มีผลกระทบต่อสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง นโยบายแรก

คือการลดค่าของเงิน เพื่อเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายผลผลิตต่างประเทศมาเป็นผลผลิตภายในประเทศ นโยบายที่สองคือการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ การควบคุมคือการเก็บภาษีสินค้าเข้า เพื่อให้เปลี่ยนแนวการใช้จ่ายมาเป็นสินค้าภายในประเทศ ลักษณะสำคัญของการเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายคือ เปลี่ยนความต้องการสินค้าต่างประเทศมาเป็นสินค้าภายในประเทศ ฉะนั้น สิ่งสำคัญคือความสามารถของประเทศที่จะผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นได้ ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการว่างงาน การใช้นโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย ทำให้เกิดการนำปัจจัยที่ว่างงานอยู่ออกมาใช้ทำให้การจ้างงานเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น และดุลการชำระเงินดีขึ้น แต่ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ ไม่สามารถผลิตเพิ่มขึ้นได้ ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นได้ถ้าลดระดับการใช้จ่ายที่แท้จริงเดิมลง ซึ่งจะทำให้ได้ 2 ทาง คือ ใช้นโยบายลดการใช้จ่ายควบคู่กับนโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย หรือปล่อยให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเงินเฟ้อจะช่วยลดการขาดดุลได้ เพราะจะช่วยลดระดับการใช้จ่ายที่แท้จริง ฉะนั้น นโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายไม่เหมาะสมกับประเทศที่มีการจ้างงานเต็มที่

5. สรุป

การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนจะมีผลกระทบต่อระดับราคาสินค้า ซึ่งจะมีผลต่อบัญชีเดินสะพัดในส่วนของดุลการค้า ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี การปรับตัวทางด้านราคาจะกระทำผ่านการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน แต่สำหรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ การปรับตัวทางด้านราคาจะกระทำโดยการผ่านกลไกทางด้านราคา (price-specie flow) ซึ่งเป็นการปรับตัวโดยอัตโนมัติภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ การอธิบายกลไกการปรับตัวได้อาศัยทฤษฎีปริมาณเงิน การไหลของทองคำ จะทำให้ระดับราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะมีผลทำให้ดุลการค้าหรือดุลการชำระเงินดีขึ้น นอกจากกลไกทางด้านราคาก็อาจจะกระทำผ่านการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนในกรณีที่ดุลการชำระเงินขาดดุล เราเรียกว่าการลดค่าของเงิน (อัตราแลกเปลี่ยนคงที่) หรือการเสื่อมค่าของเงิน (อัตราแลกเปลี่ยนเสรี) บางครั้งวิธีนี้เรียกว่า elasticity approach ผลของการลดค่าของเงินหรือเสื่อมค่าของเงินจะทำให้ปริมาณสินค้าเข้าลดลง และปริมาณสินค้าออกเพิ่มขึ้น แต่มูลค่าของสินค้าจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของสินค้าเข้าและสินค้าออก ผลของการลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้น ถ้าผลบวกของอุปสงค์สินค้าเข้าและอุปสงค์สินค้าออกมากกว่าหนึ่ง ซึ่งเป็นเงื่อนไขของ Marshall-Lerner ในโลกที่แท้จริงค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณต่ำกว่าค่าที่แท้จริงเพราะมีปัญหาทางด้าน identification และค่าความยืดหยุ่นในระยะสั้นต่ำกว่าในระยะยาวเนื่องจากเกิดความล่าช้าในการปรับตัวต่อการลดค่าของเงินซึ่งประกอบด้วยความล่าช้าในการยอมรับการตัดสินใจ การส่งสินค้า การทดแทนและการผลิต

ถ้าในการปรับดุลการชำระหนี้ไม่สามารถใช้การลดค่าของเงิน ก็อาจจะเลือกใช้นโยบายอื่นที่มีผลเช่นเดียวกันคือ การใช้ภาษีศุลกากรร่วมกับเงินอุดหนุนสินค้าออก ภาษีศุลกากรที่เก็บกับสินค้าเข้ามีผลทำให้สินค้าเข้ามีราคาสูงขึ้น ปริมาณการนำเข้าก็ลดลง ส่วนเงินอุดหนุนสินค้าออก ทำให้ราคาสินค้าออกถูกลงปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น

วิธีการวิเคราะห์ผลของการลดค่าของเงินอีกวิธีหนึ่งคือวิธีการใช้จ่าย (The Absorption Approach) ได้แนวความคิดมาจาก Sidney Alexander ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการลดค่าของเงิน จะทำให้ดุลการชำระหนี้ดีขึ้น เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และ/หรือการดูดซึม (การใช้จ่าย) ต้องลดลง แต่อย่างไรก็ตามยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการคือ กรณีที่ระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ ผลของการลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการค้าดีขึ้นโดยผ่านผลโดยตรงต่อการใช้จ่าย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ ส่วนกรณีที่ระบบเศรษฐกิจมีการว่างงาน การลดค่าของเงินจะทำให้ดุลการชำระหนี้ดีขึ้นมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับความโน้มเอียงของการใช้จ่าย ถ้าความโน้มเอียงของการใช้จ่ายน้อยกว่าหนึ่ง จะทำให้ดุลการชำระหนี้ดีขึ้น วิธีการใช้จ่ายใช้ในการปรับดุลการชำระหนี้ดีกว่าวิธีความยืดหยุ่น แต่ Harry G. Johnson ได้ปรับปรุงวิธีการปรับดุลที่ได้ผลดีกว่าวิธีการใช้จ่าย เรียกว่าวิธีการจ่ายเงิน (The Payments Approach) ตามวิธีนี้ดุลการชำระหนี้คือผลต่างระหว่างรายรับและรายจ่ายรวมของผู้พำนักอาศัยในประเทศ ฉะนั้นการขาดดุลการชำระหนี้ แสดงว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับ การปรับดุลการชำระหนี้ตามวิธีนี้ทำได้ 2 ประการคือ ประการแรกดูจากความสำคัญทางการเงิน เมื่อประเทศมีดุลการชำระหนี้ขาดดุล จะต้องทำให้รายจ่ายรวมของประชาชนลดลง โดยการใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวด ประการที่สองดูจากความสัมพันธ์ของดุลการชำระหนี้กับระดับกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ตามวิธีนี้ดุลการชำระหนี้ขาดดุล เพราะการตัดสินใจของคนในประเทศใช้จ่ายมากกว่ารายรับ นโยบายที่ใช้แก้ไขปัญหาดุลการชำระหนี้คือนโยบายลดการใช้จ่าย (การเงินและการคลัง) และนโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย (ลดค่าของเงิน ภาษีศุลกากร โควต้า ฯลฯ)

เชิงอรรถ

---

1. เกษร จันทระภูติรัตน์, **เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยดุลการชำระเงิน** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533), หน้า 30.
  2. Dominick Salvatore, op. cit., pp. 462-464.
  3. A.P. Thirlwal, **Balance-of-Payments Theory and U.K. Experience**. (London : The Macmillan Press Ltd, 1989), p. 84.
  4. Michael Melvin, **International Money & Finance**.(U.S.A. : Pearson Education, Inc., publishing, 2004), pp. 152-154.
  5. Ibid, pp. 154-158.
-